

34-ik sz. Augusztus 20. 1865.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:

SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:

EMICH GUSZTÁV.A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.****Előfizetési föltételek:**

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3. basáboș petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1865.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDÁSZNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Mailáth György.“ — „Kerüld a szépet!“ (beszély.) *Jókai Móról.* — „Szegény fiu.“ (költ.) *Benedek Aladártól.* — „Khinai élet. V.“ — „A Margit-sziget.“ — „Az elefántól.“ — „Pompeji romjai“ *Sziklássy Gyulától.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — Üjdonságok. — Levelezések. — Vegyes közlemények. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Mailáth György.“ — „A Mária-templom és zárda a Margit-szigeten 1500-ban,“ rajz. *Blumberg.* — „A Mária-templom és zárda romjai a Margit-szigeten most,“ rajz. *Kleemann.* — „A főhercegi nyaraló s a praemontreiek templomának romjai a Margitszigeten,“ rajz. *Myskovszky Viktor.* — Képtalány.

Levelezések.

Torontálmegeye, aug. 12. (Vihar és jégeső. — Termés. — Az egerek pusztításai. — Vízszabályozás.) Megyénkben Győr helység környékén f. hó 8-án nagy vihar és jégeső volt, mely a kukoricában rendkívüli károkat tett. Atalán véve csekély a termés; búza kevés, de a mi van, az szép. A zabot és kukoricát igen pusztítják az egerek. Több földbirtokost ismerek, kiknek ötödfél lábnyi gyönyörű zabját pár nap alatt egészen tönkre tették a kártékony állatok; a kukorica csövekről pedig a szemeket rágják le, a többit pedig bántatlanul hagyják. És ezen állatok annyira el vannak szaporodva, hogy attól kell tartanunk, miszerint az őszkor elvetett magot is fölfogják emésztetni, s a nép nagy része tavaszra kenyér nélkül marad. — Tegnapelőtt tartott gyűlést *Módoson* a *Berzava* folyót szabályozó társulat, mely már eddig is szép

sikerrel működött. Most azonban pénzhiány miatt kénytelen volt felfoszolni, s így a szép reményekkel kecsegtető szabályozás jobb időkre maradt el.

Gy. F.

Verebély, (Bars megye,) aug. 10. (Zivatar és villámcsapás. Egés.) E hó 5-ike és 6-ika között éjjel nagy zivatar támadt vidékünkön. Epen akkor jött haza egy verebélyi fölbirtokos, s az úton, kocsijától néhány lépésnyire lesujtván a villám, eszméletét veszítve kibukott a kocsiból és egy árokba esett. A kocsis tovább hajtott, s csak félóra járásra vette észre, hogy ura hiányzik. Visszatérve szerencsésen megtalálta a már feléledtet. Ugyanez időben N.-Lóth községben is villám csapott le, és két házat porrá égetett. Egyik sem volt biztosítva, a kár pedig 500 ftra rug. Emberélet nem esett áldozatul.

M. K.

Vegyes közlemények.

* (*A nazarenusok*) a szegedi tanyák közt is szemlátomást terjednek. A közelebbi napokban egy tanyai menyecske gyümölcsöt vitt be Szegedre. Egy kosár alma árát kérdezték tőle; 10 krajcár, akarom mondani 10 garas — mondá — de csak vigye el az ur tiz krajcárért, mert a mi vallásunk tiltja az egyszer kimondott szót megmásítani.

* (*Különös öngyilkosság.*) Csernovitzon mult hó végén egy fiatal hölgy saját szerű módon vetett véget életének. Szép barna haját, melyet hosszú tekercsbe fonva viselt, kétszer nyaka körül fűzte, s végét oly erővel huzta, hogy megfulladt. Reggelre halva találták ágyában.

* (*Pompejiben*) közelebb egy Juno-templom omladékait ásták ki, melyek között 300-nál több nő s gyermek csontváz találtatott. Valószínű, hogy ezek ide a catastropha alatt futottak össze az istennőtől segélyért esdve, s a vulkán tüzes hamuja alá temetettek el. A csontvázak egyike, melyben a rajta levő sok ékszerből a főpapnőt akarják felismerni, arany gyűrű által karjához csatolt füstölőt tartott, elszenesedett illatszerekkel. A füstölő nagyon hasonló azokhoz, melyeket ma használnak templomainkban. A mint a csontvázakat elővonták, porrá hulltak szét. Juno szobra a legszebb művekhez tartozik, melyek Pompejiben találtattak. A szemek zománccból vannak, a karok és nyak drága ékszerrel díszítettek. A mellette álló páva, Juno madara, majd egészen drágakövekből van. Találtattak ezen kívül egy pompás tripos, s lámpák aranyból, ezüstből és bronzból. Az áldozatszerek és szentelt edények egy bronz asztalon

voltak. — Egy királyi rendelet hir szerint meghagyja azon földek kisajátítását, melyek alá Herculanium van temetve, s e régi görög gyarmat romjai között még nevezetesebb és érdekesebb tárgyakat remélnek találni, mint Pompejiben.

* (*Női harcok.*) A drezdai Olymp színház új vonzerőről gondoskodott, hogy közönséget csodítsen. Nőket birkóztat egymással, kik csinos, könnyű öltönyökben jelennek meg a küzdőterem, hogy a birkózási díjat — egy arany óra — megnyerhessék. Ez új mutatványokat sokan nézik.

* (*A bécsi kutyakiállítás.*) mely a jövő hóban nyílik meg, kenguru eb is lesz látható. Ez a „Novara“ hajón Ausztráliából hozottak ivadéka, s értéke 2000 forintra van téve. Ó felsége, a császárné tulajdona.

* (*Egy rablógyilkos elítéltetése.*) Bécsben a mult héten mondták ki az ítéletet Bieringer József fölé, ki Obrist ékszerárus neje ellen saját boltjában, fényes nappal követett el gyilkossági kísérletet. Bieringer végre bevallotta, hogy rablási szándékkal ment az Obristféle boltba, de nem akarta meggyilkolni az asszonyt, és csak azért mérte fejére a csapásokat, hogy elkábita. E mellett némileg tanuskodik az, hogy a fejsze élet, melylyel Obristnéra vágott, papirosba begöngyölgette. Obristné sebeiből már felgyógyult, bár a sérülések utóhatását az orvosok véleménye szerint igen sokáig, talán egész életén át meg fogja érezni. A törvényszék Bieringert életfogytiglani börtönfogságra ítélte.

* (*A kholera Olaszországban.*) Ankonában, mint aug. 8-áról írják, a kholera következtében leirhat-

Első évi folyam.

34. szám.

Augusztus 20. 1865.

Mailáth György.

Midőn alig két hónap előtt hazánk ügyeire nézve új öröndetes fordulat következett be: az egész országban fölébredt bizalom nagy mértékben megerősödött az által, hogy a magyar kormány élére Mailáth György lett meghíva. Shogy e bizalom nem alaptalan, azt igazolja Mailáth ismert őszinte magyar hazafisága és határozott alkotmányos érzelme; igazolja politikai múltja, melyet itt röviden megismertetni szándékunk.

A Mailáth család tagjai közül régi idők óta sokan szereztek maguknak érdemeket a haza szolgálatában. A mostani főkancellár nagyatya Magyarország legjelesebb kir. személynökei sorába tartozott; atyja megyei tisztviselő és országgyűlési követ, később személynök, s végre országbíró és az 1848-ki felsőház elnöke volt.

A mostani főkancellár, Mailáth György, igen fiatal korában lépett ki a politikai élet küzdterére,

hol rövid idő alatt már tisztelt nevet vivott ki magának. 1818-ban született Pozsonyban, hol atyja akkor megyei alispán volt. Közpályáját Baranya megyében kezdte meg, ott 1838-ban aljegyző,

majd tiszt. főjegyző lett. 1839-ben pedig mint 21 éves ifjú, alispánná és követté választatott meg. Az országgyűlésen állása és határozottan nyilvánuló tehetsége az ország legjelesebbjeivel hozta érintkezésbe. — Az országgyűlés után visszatérve Baranyamegyébe, buzgalommal szentelte magát közigazgatási javításoknak és politikai-társadalmi reformok élesztésének, mert konzervatív létére is ezeket mellőzhetlennek tartá. Így a többek közt, Mailáth indítványára határozta el a megye követei-

Mailáth György.

nek utasításul adni, miszerint a nemesek adómentességének megszüntetését lehetőleg sürgessék.

Az 1843/4-ki országgyűlésen ismét a követi táblán jelent meg, és erélyesen részt vett az akkori

nagy fontosságu vitákban, s mérséklete, higgadsága, valamint elvitázhatlan jóakarata által még politikai elleneinek elismerését is kivívta. Ez országgyűlés befejezte után Baranyamegye főispáni helyettesévé neveztetett ki, de a legközelebbi évben hat hónapi szabadsággal külföldre utazott. Bejárta Német-, Belga-, Holland-, Francia- és Angolországot; figyelmét különösen a közélet mozzanataira s a törvényhozások működésére fordítván.

1847-ben Baranyamegye főispánja lett. Az 1848 utáni időkben Mailáth a magányba vonult vissza; gazdasága rendezésének s terjedelmes politikai és irodalmi tanulmányainak élve, az absolutistikus kormányférjak ajánlatai által nem hagyta magát megzavartatni. De kilépett elvonultságából mindannyiszor, a mikor alkalma nyílt Magyarország jogainak érvényessége mellett felszólalni. Az 1860-ban összehítt birodalmi tanácsban erősen védte

az alkotmányosság ügyét és hazánk érdekeit. Nagy érdeme van az 1860. okt. 20-diki diploma létrehozásában, mely a 12 évi önkényes uralomnak véget vetett.

A beállott új viszonyok között az ő kormányzati képességei s fényes tulajdonai nem voltak nélkülözhetők; a tárnoki méltóságra neveztetett ki, s mint ilyen, az 1861-diki országgyűlés felsőházában az országzászlósok sorában foglalt helyet. Itt az utolsó ülések egyikében szólalt föl, s tartotta amaz emlékezetes beszédét, mely ugy szólva egész politikai programját tartalmazza.

Az 1861-diki országgyűlés feloszlatása s a provisorium beálltával, Mailáth leköszönt a tárnokságról.

A magyar kir. udvari főkancellári méltóságot folyó évi jun. 27-dike óta viseli.

K e r ü l d a s z é p e t !

Beszély.

Irtá *Jókai Mór.*

(Folytatás.)

Annát nem birta elhagyni eszmélete.

Pedig e percben olyan jó lett volna nem látni, nem hallani, — nem lenni.

Ébren kellett lennie, és látnia, éreznie mindent; nem mondhatta: „álmodjam mást!”

Látnia kellett, mint lép oldala mellé két felől, jobbról, balról egy-egy fegyveres őr, míg a hajóporkoláb, süvegéhez emelt kézzel a tengernagy parancsát várja.

És ez az ember, a ki lelkébe lopta magát, mint ábrándjai eszményképe, felé se tekint többet, hanem föllépve a hajó emelvényre, a többi tisztekkel szorongat kezét, s nagy tréfásan mesél nekik valami vidám történet, — valószínűleg azt, hogy mint keríté e hajóra Tarakanoff Annát.

Oh ez a nevető arc!

E percben tudta meg Anna, hogy milyen borzasztó arca van az ördögnek, mikor szöke.

A kétségbeesés és utálat erejével taszítá el maga mellől az ört a szerencsétlen hölgy, s egy szökéssel a hajó mellvédén termett.

Nem sikerült magát a tengerbe ölhethnie: megakadtak a mellvédben menyasszonyi köntösének virágfüzérei, s a másik percben már erős kezek ragadták meg fejedelmi liliomfehér karjait.

Most a nyomorult teremtes küzdeni kezdett bakóival; azok lerántották a földre, összetépték lenge ruháit; megkötözték, és hosszúra lebomlott hajánál

fogva hureolták a hajó födelzet alá; s ott azután szűk fülkéjében odaláncolák a hajó gerendáihoz.

Nem megmondta-e ezt előre Radziwill?

Radziwill! Ha valami feketett még nehezebben a rútul elárult áldozat szívére saját nyomoru soránál, s ha kinezhatta valami még jobban, mint az árulás fölötti iszonyat, úgy az ez a név volt.

Ezt az embert, ki piciny gyermekkorától annyi jót tett vele; ki őt oly mélyen szerette, s kinek semmi más vétke nem volt, mint hogy arca rút: ő átkozottul elárulá, kezébe adta egy pokoli ellenségnek, kinek bűnei között a legkisebbik az, hogy arca szép.

Elméje egészen megzavarodott e gondolatban. Az egész mennyországot felforgatta képzeletében, a hogy az eddig vallásos áhitattal alkotva volt; a szép sima arcú lényeket, a hogy az angyalokat festik, repülő szöke hajakkal, mind leküldé a poklokra; — rút, ripacosz szörnyek az angyalok; az az igazi Isten-arc, az ördög alkotott mindent, a mi kívül ragyog, belül rohad.

És ha az ördög nem volna olyan hatalmas ur, a tengernek kellene elnyelni azt a hajót, hogy soha ne lássa a finn partokat.

Szegény Anna! hasztalan imádkozott a zivatar-nak, hogy sujtsa oda a gályát, mely tömlőce lesz, a legelső közsziklához, a zivatar sem hallgatott rá. Kedvező szél fujt az oroszoknak.

Szerencsésen megérkeztek a kronstadti kikötőbe, onnan más hajóra szállíták Annát, s abból egyenesen börtönébe vivék.

A börtönnek a Newa parton kellett állania, mert a hajótól odáig nem messze volt az út. Itt Anna lábaira két hosszú láncot vertek, miknek végei a két átellenes falba voltak megerősítve, s a kettő együtt fekhelyéről eltávozni nem engedé.

Itt ült a szerencsétlen ifjú hölgy naphosszant, éjhszant, homlokát térdeire fektetve, s fejét átfonva karjaival és nem tudta, hogyan kell meghalni?

Még azt sem, hogyan kell aludni. A rettenetes ébrenlét el nem hagyta sem éjjel, sem nappal. Folyvást kinzá öntudata, hová jutott, mivé lett?

Naponkint egyszer megnyílt ajtaján egy négyszögű szelep, s azon egy hosszú vasrud benyult hozzá, a felfűzött vizes korsóval és kenyérrel, azt letette lábaihoz, a tegnapi vizeskorsót felölté kam-pójára s visszahúzódott. Mint valamely vadállat kalickájában!

Az ajtóval átellenes falon pedig egy ablak volt, hanem az be volt falazva egészen, csupán legfölül volt rajta hagyva egy tallér nagyságu lyuk. Azon keresztül jöhetett tömlőcébe a napvilág.

De a napfény is meg volt törve valami tárgy által, mely kívülről e nyílást elálalta, s csak órai időközönként tűnt el egy-egy pillanatra.

Anna sötéthez szokott szemei felfedezték, hogy ez a tárgy, mely közte s a napfény közt áll, egy emberi arc.

Őr van állítva börtöne elé, ki óránként fölváltva,

folytonosan reá szegzi szemét és el nem mozdul onnan. Éjszakára az ajtó négyszögű nyílásán át lámpafényt vetnek reá.

Ez borzasztó kínzás volt a szemérmes hölgyre nézve, éjjel nappal szüntelen, szakadatlanul egy idegen férfi tekintete előtt lenni; egy felnyitott szem elől nem menekülhetni sehova.

Arról, hogy az a világító rés az ablak legmagasabb részén volt, s a künnjáró léptekből sejt-het, hogy börtöne félig földalatti építmény.

Néha úgy tetszett neki, mintha lábai alatt lánc-csörrenéseket hallana; vagy tán csak képzelte így; saját lánc csördült.

Egy álmatlan éjjel azonban világosan hallá, hogy mélyen lábai alól, tán fölöles boltozaton keresztül, egy teljes férfhangtól énekelt zsolozsma tör fel.

„De profundis ad Te clamavi, Domine!”

Anna összererezte. E hangban Radziwill szavát vélte felismerni.

Tehát ott lábai alatt még egy másik börtönosztály van, egy mélyebb emelet lefelé a sötétség országában. Ott már sem éjjel, sem nappal.

Ki is lehetne az más, a ki oda lenn a de profundist énekli, mint Radziwill? Az ő vallásának zsolozsmája ez.

Bizonyosan azért hozták őt ide, az ő tömlőce alá, hogy az áruló hadd hallja meg áldozata kesergő énekét s álmait még egy rémmel szaporodjanak; azzal, ki az ő könnyelmű szerelme miatt még egy öllel mélyebb sirba jutott elevenen.

(Vége következik.)

Szegény fiu.

Szegény fiu!

Huszonkét évet éltél, s most mi vagy?

Árnyéka csak egy teljes ifjunak:

Egy gyöngé báb, mely, mert még él, mozog;

Az emberek mind költőnek hinak.

Szemedben együtt láng és csüggedés,

Míg ajkadon egy elfajult mosoly;

Magad sovány vagy, arcod beesett,

Ha látlak, önként lelkem könye foly. . .

Szegény fiu!

Csak támolyogsz az emberek között,

Szánnak, s te véled, hogy szeretnek ők;

Beszélnék hozzád, és te is beszélsz,

S megosztod lelked bizalmát velök . . .

Föllelkesülsz, szemed szent tűzben ég,

S te azt hiszed, hogy osztoznak veled;

Nem látod oh, hogy midőn távozá,

Mint megröhgögnék ott hátad megett . . .

Szegény fiu!

Mégy, mégy tovább, s szétnézzesz mindenütt,

S örülsz, ha látsz egy játszó gyermeket;

S ha két szerelmes kéjjel ott enyelg,

Vidulsz — bár téged senki sem szeret . . .

A nép közé térsz, s látva őket ott,

Mint művelik a gazdag földeket, —

„Ah, lesz elég bő termés!” — így kiáltsz, —

Pedig tán otthon nincs is kenyered . . .

Szegény fiu!

És álmodol egy nagy, egy szebb jövőt,

A melyben ott állsz hős nemző gyanánt;

Kezedben kard, szivedben szent ohaj,

Kivívni népek megszentelt jogát!

„Előre mind, fel, fel! — kiáltozol, —

Átok reá, ki csügged s tétováz!”

Most mondtad ezt, s kezded legott eláll,

Tollad kihull, s te kimerülten állsz . . .

Szegény fiu!

S te csak szünetlen küzdesz, vársz, remélsz,
 Hited válhatlan lelkedhez tapadt;
 S bár minden lépten sorvadsz s vész erőd,
 Tükörbè nézesz s biztatod magad:
 „Oh még ez arcon annyi élet ül,
 Pihenni kell csak, — szólsz, — és semmi baj;“
 Aztán ledölsz, s sohajtva alszol el,
 S talán ez volt a legvégső sohaj . . .
Szegény fu!

Benedek Aladár.

Khinai élet.

(Bourboulon francia követ és neje följegyzései nyomán.)

V.

(Soknejűség. — Özvegyek és jegyesek. — Az asszony, a leány s a kis lábak. — Öltözetek s piperezerek.)

A soknejűség meg van Khinában, jóllehet a kormány el nem ismeri, hanem csak megtűri. Akárhány neje legyen is valakinek, azok közül törvényes csak egyik és pedig az első. A többi *kis nőknek* vagy *másodrangú nőknek* hívják a khinaiak. Ez utóbbiak engedelmisséggel tartoznak a törvényes nőnek, kitől férje sem válhat el törvényszerű okok nélkül. A többi nőről egyébként nem emlékszik a törvény, minthogy a férj saját szeszélye szerint bántathat velök.

Az özvegyek nem mehetnek másodszor férjhez; a másodszori férjhezmenetelt becstelenségnek és közmegvetésre méltónak tartják. A törvény még a mandarinok özvegyeinek is megtiltja a másodszori férjhezmenést; azon dicsőséggel, melyben részesültek az által, hogy egy, a közügyek vezetésével megtisztelt emberrel élhettek, meg kell elégedniök.

A házasságok vagy legalább az eljegyzések megtörténnek néha még mielőtt az érdekelt felek serdült koraak volnának. Ez egészen a szülők közt kötött egyességtől függ, és minthogy a gyermekek engedelmissége korlátlan, még akkor sem jutna eszökbe ellenszegülni, midőn sorsuk felől határoznak. Az eljegyzési szertartás olybá tekintetik, mintha a házasság ment volna végbe; senki sem merésznél megátadni e kötés szentségét, mely annyira komolyan életbevágó, hogy az ara, ki elveszti jegyését, többé nem mehet férjhez; a vőlegény azonban erre nem köteles.

Az eljegyzés után családilag szokták meghatározni a házassági ünnepély idejét, mely néha több évre is elhalasztatik. E tekintetben a szülők akaratára, a két eljegyzett csillagzata s a császári nap-tár határoznak, mely utóbbiban a csillagászati tudomány az év minden hete, minden napjára nézve megjelöli a szent és nem szent időpontokat.

A khinai leány mi hozományt sem visz férje há-

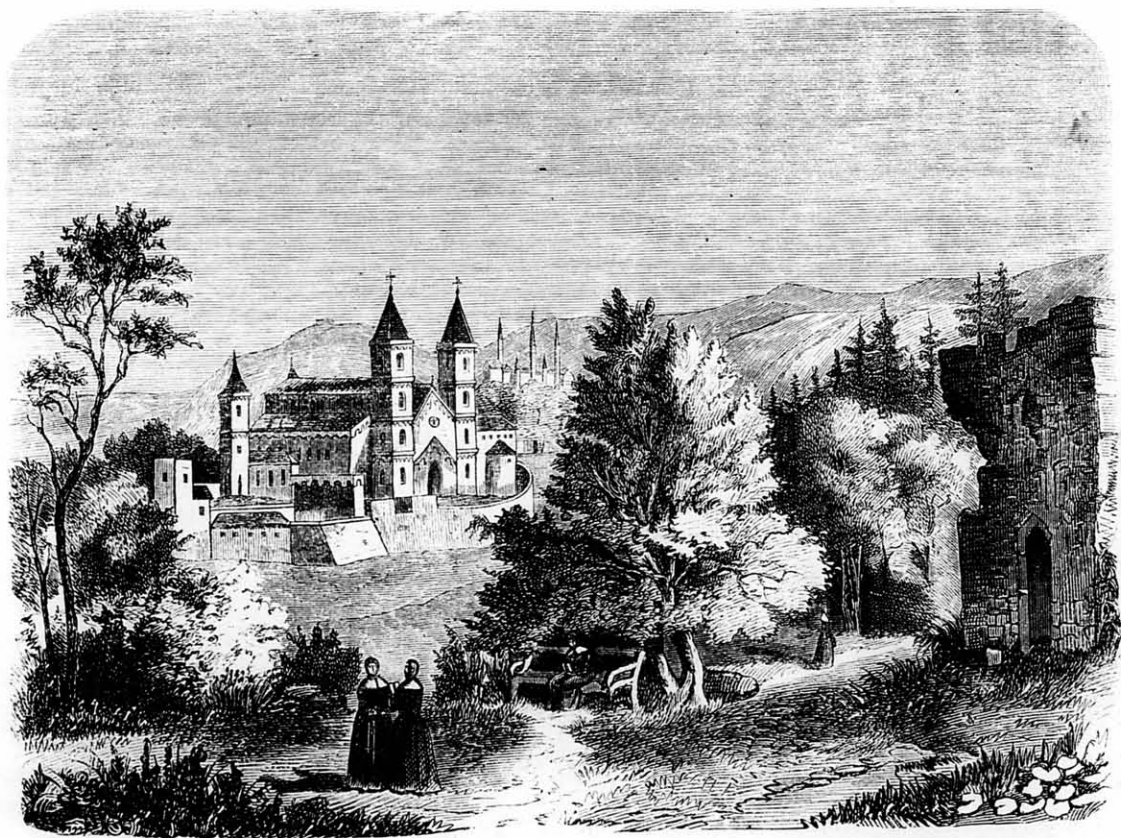
zához, sőt ellenkezőleg a férj szüleinek kell bizonyos összeget fizetni a leányért; s ezek ajándékozzák meg a fiatal házasokat szövetek, butorok és élelmi szerekkel. Ha a nő atyjának nincsenek gyermekei, kik utána a leányok teljes kizárásával örököljenek, az esetben előre kötelezi magát, hogy vagyonának egy részét leányának hagyandja; egy részét — mondjuk — minthogy az unokaöcsök s más firokonoknak hagyományozza vagyonra tömegét azon célból, hogy örökösei teljesséek majd sirja felett és ősei oltára előtt a vallásos szertartásokat, melyek véghezvitelére a nő méltatlannak tartatik.

Az első lépések megtétele rendszerint az ugy nevezett közbenjáró nőkre — *mei-jin* — van bízva, és csak miután a feltételek kölcsönösen elvannak fogadva, tesznek a családok egymásnál látogatásokat. Ekkor mindenkinek szabad látni a leendő menyasszonyt, csak vőlegényének nem: ennek a szülőtől nyert hallomással be kell érnie.

A házassági szertartások, az egyes vidékek szerint igen különbözök. Pekinben a menyasszony nagy fényvel vitetik leendő férje házához, ki a menetet a kapuban fogadja; a nő legszebb ruháját viseli, mely selyemből készült s arany és ezüsttel van kivarrrva; hosszú fekete fürtjeit ékkövek és csinált virágok tarkítják, (ha a családnak nincsenek ékszerei, az esetben bérelni szoktak e napra a zálogra kölcsönzőknél); egész alakja cicomázott, ajkai pirosra, szemöldökei feketére festve, ruhái pedig át vannak itatva pézsmával. A kapuban dusan felékitett s zenészek által körüvezett palankin vár rá; ekkor anyja elébe áll, ki fejére borítja a menyasszonyi fátyolt, mely az egész alakot teljesen elfedi. A szokás szerint ilyenkor anya és leány jajveszékleni kezdenek s a félénk feleséget erővel kell elvonszolni az atyai háztól; másképp cselekedni annyit tenne, mint megsérteni a szemérem és illem

törvényeit. Azon pillanatban, midőn a palankin a férj házához kapujához érkezik, kezdődik a tüzi-játék; a nézők, hogy örömüknek kifejezést adjanak, a lehető legnagyobb lármát csapnak. A menyasszony a fogadására siető férj és leendő ura előtt négyszer térdet hajtani tartozik; ezután a két házaspár az ősök oltára előtt végzi imáját, részt vesz a szokásos lakmározásban s szentelt bort iszik ugyanazon kehelyből. A napot nagy lakoma zárja be, melyben a két család összes férfi tagjai vesznek részt; a nők külön esznek s a férj csak midőn a menyegzői szobába vonultak vissza, veheti

nélkülieknek. Szerfelett sokat árt azonban nekik a módnélkül való arcfestés, mely korán sirját ássa szépségüknek, és főleg a kis lábak divatossága, mi az európai előtt nevetséges és visszatetszőnek látszik. Ezen barbar szokást, mely Pekinben nem oly általános, mint a déli részekben, többször és hevesen megtámadták a mandzsu császárok, és több ízben bocsátottak ki szigorú tilalmakat a test ezen elnyomorékítása ellen. A khinai és tatár nők, kik a császárné udvarát alkotják, valamint a fővárosban lakó számos tisztviselők nejei is, megtartják lábaik természetes alakját, hanem — a divat ha-

A Mária templom és zárdája a Margitszigeten 1500-ban. (Rajz. Blumberg.) (Lásd szövegét az 535. lapon.)

le a fátyolt, mely alá az egész szertartás alatt menyasszonya rejtve volt.

A khinai szépség általános jellege nagyon erőszakolt és csaknem természetlenné tétetett azon torzfestményekben, melyek Cantonban készülnek, s Európába szállítatnak. Igen sok khinai nő arcszíne s bájai azonosok a kreolnőkével; kedves pici kezek, csinos fogak, pompás fekete fürtök, nyulánk, karcsu és hajlékony derék képezik a bájukat; kissé a halánték felé emelt szemek némi pikant kifejezést adnak az arcnak; fesztelen kedvességök s enyelségeik éppen nem mondhatók báj-

tásának ellent nem állhatva — sokan közülök színházi topánt huztak, melyben szintoly akadályozott a járás-kelés. Ezen cipőknél a lábtalp alá alkalmazott magas sarok kivetkőzteti azokat természetes idomukból, s kényszeríti az illetőket, hogy lábujjaik hegyére lépjenek. Ünnepnapokon az alsóbb néposztály női is ily magas sarku cipőt huznak, s ha már kénytelenek, férjeiknek a nehéz munkákban segitendők, lábaik természetes alakját megtartani, azon gyönyörtől nem tudják magukat megfosztani, hogy egyszer-másszor a divat szerint ne lépegethessenek.

A khinai lábainak ezen elnyomórékítása a megszese multban veszi kezdetét. A hagyomány szerint egy dongalábbal született császárné rendelé ezen szokást udvarhölgyeinek, innen terjedt el aztán az egész országban. Annyi bizonyos, hogy a férfiak féltékenysége, a nők tunyasága és hiúsága volt az ok, a miért általánosan el lön fogadva. Kis lábbal birni annyit tesz, mint tanusítani, hogy az ember gazdag, hogy élhet minden munka nélkül, minthogy a dologra képtelenné van téve. Egy jó családból való khinai nő megbecstelenítettnek hinné magát, ha szülői elmulasztották volna lábait elidomtalantatni. Természetes lábbal nehezen akadna férjre, minthogy a két vagy három hüvelyk hosszú láb oly ellenállhatlan kecs, hogy azt a khinai költők is az enthusiasmus minden lehető hangján dícsőítették már.

A tengerpartokon lakók, kik napontai érintkezésben vannak az európaiakkal, az e tárgyban tett megjegyzésekre felelve, tréfásan emlegetik a tulzott füzést, minek a mi nőink alávetik magokat; érvök, mely nem kevésbé találó és igaz, gyakran zavarba hozta ellenfelöket.

Mihelyt a kis lány elérte hatodik életévét, anyja azonnal egybeszorítja lábát egy megolajozott pólya segítségével; a nagy lábujj a más négy alá van behajtvá, melyek ismét a lábtalpra hajtatnak. Ezen kötelék minden hónapban öszszébb szorittatik, s mire a leányka hajadonná serdül, lába oly alakot ölt, mint egy beszorított ököl. Ezen nyomorékítás következményei nem ritkán veszélyesek, minthogy a vérkeringést meggátolják s bajosan gyógyítható fekélyeket támasztanak. Ennek folytán létezik egy lábgyógyító testület: ezek vénasszonyok, kik, a gyógykezelés ürügye alatt minden házba bejárást szereznek magoknak, s a valóságban inkább közbenjárókul szolgálnak a házassági ügyekben. Az itt leírt részleteket is tőlök tudja meg az ember, minthogy egy khinai nő, bármely társadalmi osztályhoz tartozik, s bármely kevésbé tisztességes is egyébkénti magaviselete, semmi áron sem vehető rá, hogy meztelen lábát valakinek megmutassa; ha az ember cipőire kíván egy pillantást vetni, szintén sértésnek vétetik. Könnyen felfoghatni, minő fáradságos lehet e nőknek a járás, hollott csak szökdécselve mehetnek, s karjaikat folyton kinyújtják, hogy az egyensúlyt fentarthassák; az ember hajlandó lehetne mondani, hogy mankókra is támaszkodnak. Azonban, hogy szokás teszi a mestert, itt igazán betelik, ugyanis a fiatal lányok egész napokon át eljátszanak fél-lábon táncolva, a legbajosabb táncmozdulatokat is megte-

szik, és elbájoló keccsel hajtják a tollabdát pici cipőikkel, melyek a hálósbotot helyettesítik.

Hosszu körmök a kezujjakon szintén a szépség egyik nagyra becsült nemét teszik. A gazdag nők erre roppant súlyt fektetnek, s nehogy valamikép letörjenek, kis ezüst foglaltványokat vonnak körmeikre, melyek egyszersmind fülvájókul is szolgálnak.

A nők hajdisze minden városban más meg más; leirjuk itt a Pekinben legáltalánosabban divatozót. A fiatal lányok befontatlan hajfürteiket elől homlokuk és arcukra lebocsátva viselik; hátul azonban egy rakás fonadékot viselnek, melyek szalagok és csinált virágokkal diszítvők; midőn pedig menyasszonyokká lesznek, föszedik hajukat khinai divat szerint, ezüst tüvel tűzik meg, mint jelvényével annak, hogy már el vannak jegyezve; végül menyegzőjük napján a *kai-mien* nevű műtétnek kell magokat alávetni, mely abból áll, hogy homlokukat bizonyos szélességben leborotválják, miután öszszeszedik a hosszú fürtöket s egy fekete selyemből készült kis vánkossa rakva, a tarkóra helyezik; ezen kis vánkossra vannak rakva a csiszolatlan ékkövek, madártollak, vagy csak egyszerűen papír és festett üvegből készült csinált virágok, a szerint, a mint a családok gazdagok vagy szegények; az egész egy láb hosszú ezüst tüvel van a hajhoz erősítve, e tü a fejék egész hátsó részén át van szurva, s azon jelentése van Khinában, mint minő a jegygyűrűnek Európában.

Az arcfestésre használt pirosítón, a szemöldök és pillaszörök befeketitására használt fekete festéken kívül a khinai nők még két jókora terjedelmű fekete szépségtapaszt raknak halántékaikra; ezen divatnak, melynek némely férfi is hódol, gyógytani alapja van, minthogy a belföldi orvosok azon véleményben vannak, hogy ezen tapaszt az egészségre nézve előnyös izgatottságot idéz elő a bőrön.

Ruházatok tunikából, vagyis a válltól a lábszár közepéig lenyuló öltönyből és selyemgatyából áll, melynek alsó fele redőbe szedett s galanddal van összekötve. Cipőik különböző egymáshoz varrt szövetekből készülnek, ki vannak varrva s gypottal béelve. Egy hosszú, oldalt kapcsolódó, kevésbé bő ruha, mely a testhez simuló zsákhhoz hasonló, teljesen elfedi az alsó ruhákat; az öltöny ujjai bök és hosszuk, a nagyon magasra nyuló gallér szerfelett szűk, s kapcsokkal van egybefoglalva. A khinaiak véleménye szerint ép oly illetlen dolog a nőtől a kezeket láttatni, mint a lábukat megmutatni; ruhája ujjai egyszersmind a keztyű helyét is pótolják. Azonban az öltözké-
hez

tartozó apróságok kölcsönöznek a mennyei birodalom lakói kinézésének sajátos jelleget, ilyenek pedig a legyezők, napernyők, pipák, dohányzacskók, dohányszelencék, szemüvegtokok, erszények. Mindezen aprólékos tárgyak, melyektől a khinai soha sem válik meg, selyemzsinoren függnék a derék körül; ide kell még sorolnunk az aranyzsebórákat is, melyre a mandarinok és gazdag kereskedők, ha csak lehet, szert tesznek s nagy büszkeséggel mutogatják minden kínálkozó alkalommal.

A legyező használata mindkét nemű és minden rendű egyéneknek közönséges: férfiak, gyermekek, nők, gazdagok, szegények, papok, írástudók, katonák szakadatlanul kezökben tartják a legyezőt. Az előkelők, sétabot vagy ostor helyett, legyezőt forgatnak ujjaik közt; a fiatal leányok különböző alakba tűzve s redőzve a legyezőt, néma, de igen jellemző társalgásra használják eszközül; az anyák legyezőikkel altatják el kisdedeiket a

bölcsőben, a tanítók ezzel fenytik meg makacs tanítványaikat, a sétálók az üldöző szunyogokat és legyeket hajtják el vele; a munkások, kik zubonyuk galléra mögé tűzve hordják a legyezőt, egy kézzel dolgoznak, míg a másikkal legyeznek magokat; a katonák az ellenség golyói között is megfoghatlan gonddal forgatják legyezőiket. A legyezők alakjokra nézve vagy nyitottak, vagy redithetők: az előbbiek pálmalevél vagy tollakból készülnek, s olyanformák mint a mi kályhaellenzőink; az utóbbiak elefántcsont lemezekből vagy papírból készülnek s autographiai albumul szolgálnak; fehér papirosból készült legyezőt vesz elő a khinai, midőn megkéri barátját, hogy jegyezzen rá akár egy mondatot, akár valami jelmondatot, akár egy kis rajzot, mely ismerőse emlékét felidézni képes legyen. Az oly legyező-albumoknak becse, melyeken híres emberek vagy magas személyek névjegyei vannak feljegyezve, idővel szerfelett magasra szokott hágni.

A Margitsziget.

Budapest szép vidékének legbájosabb pontja kétségkívül a császárfürdővel szemben levő Margitsziget, a fővárosi lakosságnak ezen kedves kirándulási helye, mely megérdemli, hogy vidéki olvasóink is meglátogassák, ha több napra Pestre rándulnak.

A Margitsziget multja s jelene egyesül e helyet kellemessé és emlékezetessé tenni. Neve hajdanában Nyulak szigete volt, mivel az Árpádok alatt vadaskertül használtatott.

Imre király itt hosszabb ideig lakott s uralkodása után az aránylag szűk helyen egymásután három zárdá emelkedett, ugymint a praemonstratensiek sz. Mihály arkangyalhoz címzett zárdája és temploma, a ciszterciek zárdája és a sz. Domokos-féle apácák Mária-zárdája, melyet 1252-ben IV. Béla király alapított.

Midőn tudniillik IV. Béla a tatárok által üzetve, családjával együtt birodalma legszélső pontjára, Veglia dalmát szigetre menekült, az út szenvedései közben Mária és Margit nevű leányai elhaltak. Béla ekkor megfogadta, ha ismét születnék leánygyermek, azt az isten szolgálatára ajánlaná fel, s midőn ohajtása teljesült, az újszülöttet Margitnak keresztelteték s a veszprémi Domokos-apácák zárdájában nevelteté föl. Ezenközben a király nagy buzgalommal építteté a sziget közepe táján, a pesti oldalon, a Mária tiszteletére nevezett zárdát és egyházat, mely gyönyörű épületek külsejét első képünk egy 1500-ban készített rajz nyomán

állítja az olvasó elé, míg második képünk ugyanezen templom és zárdá ma is megragadó romjait tünteti fel, azon módon, a hogy azok legnagyobb részét boldog emlékezetű József nádor az omladékok közül s a földből kiásatta.

Béla király az új zárdának ajándékozta a budai vár vásárjainak jövedelmét, aztán a Duna mellett, a mai Új-Pest mellett létezett Uzlár és Sul, továbbá Cinkota, Nemus és Nogus helységeket, s ezen zárdát a budavári Mária-székesegyház pátronusává tette. A Mária-zárdában a buda-felsővárosi domonikánusok miséztek.

Margit, atyjának kedvence s a szegényeknek jótevője, 1254-ben, tehát 13 éves korában költözött a margitszigeti kolostorba, hol húsz éves korában 1271-ben hunyt el. Rendjének öltözetében veres márvány koporsóba tették s a Mária-templom főoltárja előtt temették el, úgy hogy az omladékok között ezen helyet mindenki könnyen föltalálhatja, miután a templom egész hajójának főalapfalait, valamint a sanctuarium s a főoltár helyét ma is tisztán kijelölhetni.

Margiton kívül ugyanezen zárdában vették föl a fátyolt V. István király Erzsébet nevű leánya, ugyanennek Margit nevű unokatestvére, Moyses nádor Sabina és Juditja, valamint számos más főember gyermekei, kik szintén a templomban vagy magában a zárdában temették el, s itt talált nyugalmat a csak két évig uralkodott V. István is, a főoltár balkéz felől eső részén.

Margit halála után csakhamar híre terjedt az elhunyt királyleány csodatételeinek s a legenda következő eseményt beszél: Midőn IV. vagy más-ként Kun László gyermekkorában oly súlyosan megbetegedett, hogy az orvosok már lemondtak életéről, s mialatt az egész királyi ház a haldokló trónörökös fölött szánakozott, a már főnebb említett Erzsébet V. Istvánnak apáca-testvére átküldötte a szigetről az üdvözült Margit fátyolát, s ez alatt szerzetes társaival áhitatosan imádkozott. A gyermeket beborították a fátyollal s erre izzadni

építtetni, s aztán egy más szerzet megerősített kólostora, s a sziget északi csúcsán, mely ma az óbudai hajógyárra tekint, az esztergami érseknek toronnyal és melléképületekkel ellátott erődje emelkedett. A hagyomány egy Szentpál nevű falucskáról is emlékezik, mely szintén e szigeten lett volna. Azon helyek nyomait még ma is jól láthatni a szigeten, hol ama négy zárda és két erőd állott. A Mária-zárda és templom romjai ezek közt a legfeltűnőbbek, s ide nem messze azon négyszöget képező omladozott falak, melyek egy ala-

A Mária templom és zárda romjai a Margitszigeten most. (Rajz. Klemann.)

kezdett, szemeit fölnyitotta, környezetét megismerte és felgyógyult. Teljesen fellábolván, búcsujáratot rendezett nagynénje sirjához, s erre Rómában buzgóan kezdte sürgetni annak szentté avatását, mit azonban végre is csak Mátyás az igazságosnak sikerült kieszközölnie.

A szigetet később a zárdáról Mária-szigetnek, azután pedig szent lakója tiszteletére Margitszigetnek nevezték el, s e nevet viseli az ma is. — Volt itt ezenkívül még a minoritáknak is zárdája, melyet IV. Béla uralkodása utolsó évében kezdett

cseny dombon, sűrű bokrok közt a szem elől majdnem egészen el vannak födve, a dominikánusok zárdájának maradványai. A főhercegi nyári lakhoz támaszkodó fal a praemonstratensisek templomának maradványa; azon falak helyén pedig, melyek a sziget déli csúcsán levő major udvarát egyik oldalán kerítik, a régi minoriták épülete állott, míg az északi csúcson az esztergami érsek váracsából falakat már nem, hanem csak vakolattal elegyes kőhalmazokat láthatni. A főhercegi nyaralótól a Máriatemplomhoz menet, a sziget jobb kézre eső pont-

ján egy tömör falakból alkotott, ablaktalan tornyot is vehetünk észre, melynek egyik fala majdnem a Duna hullámai közé nyúlik le. Ezt némelyek újabb eredetűnek, mások a zárdákat ővedző védbástyák tornyának s egyuttal börtönnek mondják lenni.

Egyébiránt ezen szent elmélkedésekre szánt sziget történetében véres jelenetek is fordulnak elő. A hatalmas, de nyughatlan Henrik gróf, ki Magyarországból Ottokár cseh királyhoz ment, de ide később megint visszatért, s László király udvarában jó fogadtatásra talált, a Margitszigeten Béla herceggel oly hevesen zörrent össze, hogy

ruházta át. Midőn a Klarisszák 1714-ben Budára költöztek át saját zárdájukba, akkor a Margitsziget is valóságos birtokukba jutott s ezt egészen 1782-ig, feloszlatásukig megtartották.

Ekkor a sziget a vallási alaphoz csatoltatott, később azonban József nádor birtokává lett a csabai uradalommal együtt, ki a szigetre remek parkot ültetett, s e sziget, mint Budapest legkiecsesebb pontja, a közönség látogatása előtt is nyitva áll, azonban csak a budai oldalról.

Mostani tulajdonosa, István főherceg, volt országnádor, a Margitszigetet a budai irgalmas rend-

A főhercegi nyaraló s a praemontreiek templomának romja a Margitszigeten. (Rajz. Myskovszky Viktor.)

ezt megölte. Minthogy Béla neje Ottokár unokája, Kunigunda volt, e miatt a cseh király haddal jött Magyarországra, Bélát megboszulni.

1526-ban a keresztnék hátrálnia kellett a félhold előtt s ekkor a szerzetesek és apácáknak menekülniök kellett; ez utóbbiak összeszedvén szent Margit ereklyéit, azokkal először Körmendre futottak, innen pedig Nagyszombatba, a primásnál keresvén oltalmat; a Domokos-apácák maradéka pedig a pozsonyi Klára-zárdában talált menhelyre, a miért II. Mátyás a margitszigeti apácák igényeit azok régi javadalmaikra, a pozsonyi női szerzetre

nek adta ki bérbe, s így az jelenleg a császárfürdői vendégek üdítő sétahelyévé lett. A légkör itt egyenletesen nedves és enyhe, s az óriási fák a szeleket minden oldalról feltartóztatják, minél fogva mellbetegek számára az orvosok tartózkodási helyül is ajánlják. Ismerünk egyéneket, kik súlyos betegségeükből itt üdültek fel.

Lapjainkban többször olvastuk azon ohajtás kifejezését, vajha a Margitszigetre juthatás a fővárosi közönség számára oly módon könnyítették meg, hogy oda a pesti oldalról is járhatnának csónakok, vagy pedig rendes gőzhajó-közlekedést ál-

lapitanának; az elsőre nézve azonban megjegyezhetjük, hogy az irgalmas rendnek e szigetből a rév jövedelmez leginkább, s így a pesti oldalról ellenőrizhetlen oda csolnakázást meg nem engedheti; gőzhajókkal pedig a sekély budai partokon nem lehet kikötni, a pesti részen pedig a víz erős hullámzása a roppant költséggel kikövezett s fentartott partokat iszonyuan rongálná, miután a megszabott bennjáró gőzösök által okozott hullámok már most is sok helyütt annyira aláásták azokat, hogy a ritka nagyságu fák közül több darab a folyam medrébe zuhant.

A sziget a partok hosszában óriási és sűrű fakkal van beültetve, melyek közt csak a legfestőibb pontokon láthatni be, s e mellett e fák, mint már fönnebb említettük, e kis édent megóvják a szelektől.

Kezdjük sétánkat a harmadik képünkön látható emeletes főhercegi nyaralótól, mely az ódon templomromhoz van építve, egyszerre tüntetvén fel így a multat és jelent. E romon a földig érő, gót-idomu, hegyes ívű ablak arról tanuskodik, hogy a sziget talaja régentén legalább egy öllel mélyebben feküdt, míg az új épületen márványablára föl van jelölve, hogy mily magasságig állott az az 1838-diki áradáskor a vízben.

Nem messze innen felséges platánok, hársak és tulipánfák képeznek hűs lombátort, míg az egész sziget hosszában és szélességében virágágyak, berkek, illatos rétek, rózsákkal benőtt dombok, sötét sétányok s bel- és ritka külföldi fákból alakított csoportozatok változatos képeket nyújtanak. A császárfürdő felé eső részen a rózsahegy mecsetre, a fürdőkre, a pilisi hegyre s az ó-budai hajógyárra nyílik szép kilátás egy-egy tisztásról, míg a zárdák és templomok romjai a keleti oldalt teszik bájjossá. A Máriatemplom romjaitól kezdve a sziget közepe s a nyárilak felé terül el a diszfák által eltakart gyümölcsös s a nyaralón túl a szőlőtőkkel beültetett kies domb, ez alatt pedig a virágos és zöldséges kert, mely pompás kantalupe-dinnyéről is nevezetes. E kerteken túl van a major térs és szép zöld gyepes udvara és a gazdasági épületek alatt egészen a sziget ormáig árpa-föld nyúlik le, hogy minden egyesítve legyen e tündérgertben. Ezen alsó szigetcsucsról elragadó látvány nyílik a lábaink alatt tova hömpölygő méltóságos Dunára, a testvér-fővárosok partjaira s a könnyű csipkázat gyanánt légben függő lánchidra.

Nem válhatunk el ezen szigettől a nélkül, hogy hálásan ne emlékezzünk vissza arra, ki a szétduzzadt kietlen köhalmazok fölül e szép édent alkotta,

A z e l e f á n t r ó l.

Az elefántról nagyon sokat írtak már és sok csodadolgot meséltek, egész a hihetlenségig, összevevissza. Dacára mindazoknak, annyit teljes bizonyossággal állithatunk, hogy az embereknek értelmi képességéből legnagyobb adag található föl az elefántban. Nincs állatfaj, mely az elefántnál okosabb lenne. De az elefántnak kedélyéletéről is igen sokat írnak és beszélnek el mind a természetbuvárok, mind az indus költők példázataikban. A nagy him elefánt a vadászok által földre ejtett párja körül búnak eresztett fejjel lippeg-lapog; nemkülönben a nőtény is elszomorodik, hogy ha párját megsebezve, avagy fogva látja. De hogy ezen részvétet nemcsak saját fajuk, hanem még az emberek iránt is érezni tudják: arra nézve is megindító példákkal birunk. Volt rá eset, hogy egy élet és halál között hanyatott nő, neje egy elefánt-vadásznak, új szülöttét egy jámbor elefántnak ápolására bizta. Megérté az okos állat a haladók anyja minden legkisebb kívánságát. Nem akarta, hogy a gyermek bölcsőjét tova vigyék tőle, és midőn mégis elvették azt: bánatában semmit sem evett, és utoljára is megdühödött. Anyai gyöngéd

figyelemmel, gondossággal hajtá el a bölcsőtől az alkalmatlan legyeket, s a mint a gyermek sirni kezdte, renetéshez látott.

Tudva lévő dolog, hogy az elefánt urának parancsait a legnagyobb készséggel teljesíti, és igen ritka esetben történik meg, s inkább csak akkor, ha már bizalmas lábon állnak egymással, hogy kívánságának engedetlenül ellenszegülne. Hanem a csintalan évvődésnek nem barátja, azt már el nem téri semmi áron, hanem, a mint száz meg száz eset igazolja, visszatorolja kedélyállapotának azon pillanatban való milyenségéhez képest majd humorral, majd a belső boszankodásnak veszedelmes szenvedélyességével. A szeszélyesség különben is az elefántnak gyarlóságai közé szokott tartozni; innen van, hogy ezen felette jámbor természetű állat is időszakonként el-elkomorul, sőt eszevesztetté válik, mikor aztán haladéktalanul ki kell végezni. Ily esetekben tulsulyra vergődik bensejében az állatiasság, s oda utal bennünket, hogy értelmi fenségét tul ne becsüljük. Egyébiránt az ilyen ritka kihágásokat egyensúlyozni szokta az értelmi képességnek magasabb foka. Így volt a

nápolyi királynak egy okos és jámbor elefántja, mely a várkastélynak építése alkalmával napszámosi munkát teljesít; ugyanis egy közeli kutból rézedényben vizet hordott. Észre vette egyszer a többek között, hogy az ilyes edényeket kijavítás végett a rézműveshez szokták hordani, s midőn tehát az ő eszköze is történetesen lyukassá lőn, kapta magát, elvitte azt a kolompároshoz, a nélkül, hogy a napszámosok eltűnését észrevették volna, és a rézművesnél mindaddig várakozott, míg azt ki nem javítá és csak azután állott be ismét a dolgozba. Ismerte ezen elefántot egész Nápoly. Szabadon járt-kelt mindenfelé, s kiváltképp a gyermekeknek egész bizodalmas játszótársa volt, jókedvében hátára emelte föl őket ormányával. Egy másik megsebesült elefánt egyenesen beállott a kórházba, hogy sebtét bekötöztessen, s midőn arra került a sor, hogy a fekélyt kiégessék, kinjait hangos ordításban nyilvánítá bár, a kezelő orvos irányában háládatos kimélettel viseltetett. — Az értelmiségnek ezen magasabb foka főképp, sőt csaknem kizárólag az ázsiai elefántnál mutatkozik. Nyugat-és Dél-Afrikának elefántja mind testi nagyság, mind természeti képességeire nézve mögötte áll az ugynevezett ázsiai elefántnak; azonban agyara szintoly becses, ugyanoly szép diszműveket lehet belőle készíteni.

Ceylonnak déli csucsától a Himalaya hegyláncolatig, elő- és hátsó Indiában, hol az elefánt mai napig is legjobban el van terjedve, szabadon és nagy csoportokban élnek a rengeteg mélyén, melyeket csak olykor-olykor hagynak el, hogy meglátogassák a mivelt részeket és a vetésekben nagy pusztítást vígyenek véghez. Szeretik az árnyas völgyeket, a nedves lapályt, a folyóvizek mellékét, mert a nagy hőséget szint oly kevésbé tűrhetik el, mint a hideget, s hogy kemény, vastag bőrük természetes hajlékonyságát és rugalmasságát el ne veszítse, fürdőre van szükségök; de ha az elefánt nincs oly kedvező helyzetben, hogy vízbe heveredjék, legalább befecsken di magát az ormányába fölszívott vízzel. Ha az otthonos erdőségben teljes biztonságban érzik magukat, hatalmas füleikkel csapkodnak körül, mint valami legyezővel, hogy enyhe levegőt nyervén, egyuttal az alkalmatlan rovarokat is elzavarják. Mihelyest azonban gyanus zörejt támad, előre tartják füleiket és hallgatóznak, ormányaikat fölemelik és az ember közeledtére szaglálózni jobbra balra, s a vad csorda földrengető szaladásban keres menekülést. És ha sikerült a vadásznak észrevétlenül közelébe lopózni, az első lövésre akkor is mindnyájan szétrobbannak; hanem néhány pilla-

nat múlva ismét megállván, figyelnek a neszre és lassan-lassan ujjalag összegyülekeznek, s a fiatalokat közre fogván, szükség esetében tömegestől tova törtetnek, s utjukban a fiatal fákat is, mint valami gyöngé nádat földre, tiporják. Kalandozásuk közben azonban maguk jószántából is meglátogatják néha-néha a falvakat, hol kiméletlen pusztítást visznek véghez, de mindamellett az embereket csakis akkor szokták megtámadni, ha ingerkednek velök, mintha csak órási erejüket szégyenlenék a csak két lábú és gyöngé ember ellen fordítani, azon sajnálatra méltó teremtmény ellen, a kivel kikötniök mintha már csak azért sem illenék, mert még ormánya sincs, és méltó vetélytárs nem is lehet.

Az elefánt fogolyállapotban fajtát sohasem szaporítja. Ezért szükséges vad elefántokat kézrekeríteni, mely műveletnél, csodálatos, de úgy van, nőstény elefántot használnak megejtőül. Az elefántvadász ugyanis, mihelyest egy csordának tartózkodási helyét fölfedezte, néhány darab szelid elefántot küld közéjük, melyek a vadakhoz csatlakozván, minden női csábfogásaikat, fortélyaikat felhasználják, hogy a legszebb him elefántokat magukhoz kecsegtessék. Nem hiába, a szerelmes kópék csábítóikat követni szokták a sűrűségbe, hol aztán a bizonyos fogság várakozik rájuk, a mennyiben a nőstények kísérőiket szokás szerint előre elkészített szinkörbe vezetik, hol aztán a megszelidítés kezdetét veszi.

A szelidítés fokozata azon ellenszegülés minőségétől föltételeztetik, melyet a családott fél tanusít, és ezen jelenetek érdekfeszítő nézőjátékot nyujtanak a kíváncsi közönségnek, mely nézőjáték semmivel sem érdektelebb, mint a spanyolországi hírhedt bikaviadalok. Egy angol utazónak, ki Birman tartományban *Ava* felé vette útját, alkalma volt jelen lenni egy ilyen elefantszelidítésnél, mint néző, egy a város közelében eső faalkotmányban, mely egy tóparton állt azon elefánt palota közelében, melyet a király mulatólakul építtetett. A szinkör négyszög alakban készült, mintegy negyven ölnyi átmérőjű nagyságban, melyet épületfalkából összeillesztett emelvények zártak be, melynek nyílásai azonban elég terjedelmesek voltak arra nézve, hogy az emberek keresztül-kasul mászkálhassanak. A négyszögbe két oldalon nyílt a bejárat, mintegy 4 öl széles kapuk által védelmezve, hasonlított egy valóságos törhöz. Megérkezvén a hely színére, szembeünt egy csoport nőstény elefánt, himkísérőktől körve, és távolabb mintegy kétszáz ölnyi távolságban egy még nagyobb csoportot, mintegy husz darabból, két ujjonnan

fogott vad elefántot közre fogva. Az elefánt-esábitók feladatuknak igen jól megfelelték, a szegény foglyokat az szinkörhöz terelték, melynek midőn kapujához eljutottak, a kapu megnyílt, s midőn az egyik fogoly vigyázatlanul követé a nőstény elefántot, ez a másik kapun kimenekült, míg a kísérő a szinkörben rekedt. A fogoly alig fujta ki magát, körülnyargalt a farácsolatban és kémlelődött a kijárást után, kereste a helyet, a hol bejutott, s miután nem találta, egyenesen neki futott, de a gerendázat nem engedett, míg ő térdre roskadt; majd más módot kísérelt meg, föl akarta emelni a gerendákat. Nem boldogult. Ekkor a bámuló csöcselék betódult a szinkörbe s elkezdék a fogolyt ingerelni, boszantani, botokkal, dorongokkal csapdosták, vasveszőkkel szurkálták, miglen az állat megsohkalván a dolgot, ellenök támadt, ekkor az ingerkedők bemenekültek a gerendázat közé. A feldühösített elefánt oly bámulatos erővel rontott a faalkotványoknak, hogy a cölöpök ingadoztak. Utoljára is addig zaklatták az elefántot, míg csak teljesen ki nem merült és meg nem félemltet.

Ez után egy ügyes suhanc ujjal bemászott az elefánthoz s nagy nehezen fölverte azt közönyösségéből, de már későn, mert a szegény pára azon vette észre, hogy nemcsak lábain, hanem nyakán is vastag kötél hurok húzódik össze. A hurokvetés bámulatos ügyességgel történt. Tompa hörgés és a megkötözött tagoknak rángatásában nyilvánítá

még a fogoly benső dühét, hanem mind hiában, a százasod fa, melynek törzsökéhez volt kötve, meg sem mozdult, és a kötél épen nem akart elszakadni. Ekkor nyakára egy újabb hurkot vetettek, az állat hirtelen fölüté fejét, aztán erőteljesen viszszahanyatlott. Kiadta páráját; inkább a belső ki nem tölthetett düh miatt, mintsem a hurkolástól.

Ily szomorú vég azonban ritka esetben történik. Az állatot szokás szerint addig tartják megkötözve, miglen bádgyadtá lesz, aztán a hurkot mind leszedik róla s szelid elefántokat bocsátanak hozzá — őrizőkül. Ezen eljárást tartották fenn a másik fogoly számára; ennek már megkötözését is különböző módon vitték véghez. Szelid elefántok által vetetett körül az adott jelre, s ekkor kilenc-tíz bőrkötényes, markos férfi hurkokkal egész vadászatot tartott rája, s midőn több hurkot szerencsésen rá vetettek, fához kötések, úgy hogy azon körnek átmérője, melyen még keringhetett, alig volt három ölnyi. Ekkor az öreg elefántok kinezették meg vad társukat, fogaikkal harapdálva terelgették hol egy, hol más-felé, míg csak el nem fáraszták és míg szelidséget nem mutatott. Ekkor hét nagy elefánt által közrefogva, egy elefántvadász nyakába hurkot vetett s elvezeté a neki szánt ketrecbe, hogy ottan mindaddig koplaljon, míg a szabadságról megfedekeznek és kihál benne az öserdöklöz való előszeretett, s alázatos szolgájává válik az ő urának, az embernek.

Pompeji romjai.

A lapok gyakran közölnek jelentéseket Pompejiről, de mi ezáltal nem ezekről akarunk szólni, hanem egy képet tárunk olvasóink elé a régi nép mindennapi és magánéletéből.

Pompeji, mint tudjuk, 79 évvel Kr. sz. e. a Vezuv egy kitörése által tökéletesen eltemetett; 1748 óta azonban nagyobb része már ismét napvilágra jutott, a roppant ásatások következtében.

Minden egyes részlet, jóllét és nagyságot tüntet elénk. Az utcák a Vezuv oldalából fejtett kövekkel vannak kirakva, 2 egész 4 láb szélességű járdákkal, melyek 10 hüvelyknyivel magasabban fekszenek, mint a székérut. Mindenfelé gyönyörű faragványokkal ékített kutakat találunk, melyekből ólom-csöveken vezették a vizet a lakházakba. A mi az épületeket illeti, azok mindenütt a legdiszesebbek; a legelsőbb néposztály lakásai, a legelhagyatottabb helyek is mozaikművekkel és festvényekkel vannak ékesítve. A finom művészi iz-

lés nyomai minden egyes házibutoron világosan észrevehetők.

Ha az épületek közt körültekintünk, legelőször is az clyp'is alaku amphitheatrum tűnik szemünkbe; átmérője 400 láb, 20,000 emberre berendezve, tehát többre, mint a mennyire ment Pompeji egész lakossága! Mindenütt szobrokkal díszített oszlopsikátorokra építve, a bevégzett művészi nagyság pompás remekművét tünteti elénkbe, a mennyiben minden e nembeli eddigi épületet felülhalad.

A „Fontana grande“ oszlopsikátor közepén egy különös mozaik, csigaházak és apró alakokkal díszített kut áll. A víz három helyen ömlik belőle egy márványmedencébe, melyben fürödni lehetett. Két színházi alak fehér márványból volt kifaragva, ezek mögé lámpát rejtettek el, s a szem és száj domborodásaiból bűvös világot löveltek szét. A többek közt még egy két ágban végződő faalku karos gyertyatartót találtak, ezen egy mámoros

sirén támaszkodva pihen, jobb kezében és bal hóna alatt egy-egy ivószarut tart. Részezsége annyira elkábitá, hogy szempilláit is alig bírja fel-emelni, s a test oda hanyatlott, álmosága is oly művészileg van utánozva, hogy alig lehetne mását találni.

Egyik terem számtalan festvényei közt egy képet találunk, mely a három ismert világrészt jelképes alakban tünteti föl. Európa egy gazdagon öltöztött királyné alakjában, pompás teremben trónon ül, feje fölé egy rabszolga piciny khinai napernyőt tart. Ázsia és Afrika parancsait teljesítik; a háttérben egy hajó duzzadt vitorlákkal halad, melynek feladata aranyat, gyöngyöt, ritka állatokat és minden egyebet ide szállítani számára, a mi Európában nem létezik.

Legtöbb ház fölött festvények függenek, melyek szintén jelképek. Egy húsáros házán ökör, borkereskedően Bachus képe, a mint egy szőlőfürt nedvét kifacsarja, bormérés fölött Ulysses látszik, a mint Circe édes italával kínálja. Találtak sebézeti műszereket, melyek közül sok darab a mieinkhez hasonlít.

Lehet látni több remekművü emléksobrot, melyek a hazától távol elhalt honfiaknak voltak szentelve. Számtalan művészi faragványokat és remek festvényeket találunk, melyekből minden egyes darab e nép gazdagságára és nagyságára utal.

Ezen városra méltán ráillik a közmondás: „vita brevis, ars longa.”

Székessy Gyula.

Egy hét története.

— Augusztus 18. —

Keresek egy Ariadne-fonalat, mely kivezessen az egymásra halmozódott ünnepek és napi események tömkelegéből. Az egész főváros pezsg, dalol, tapsol, hullámszik, s minden nap új élvezetekre, új látványokra, új ünnepélyekre virad. Mint hab a habot, úgy mos a el egyik a másikat. Most az „oratórium,” a zenédei nagy hangverseny, dalárdák érkezése, lakomák, a városligeti nagy dalárünnep; majd a pesti polgárok disz-bankettje, lobogók, virágok, tarka szőnyegek, ágyuszó — a legmagasb születés-napon; s mire e sorok a közönség elé kerülnek ismét új ünnep — a Szent-István-nap egyházi pompája és diszmenete.

A tárcairó tolla korántsem a Neptun háromágu szigonya, melylyel uralkodni bírta e folytonos hullámszás fölött; kénytelen átengedni magát egy-egy erősebb habnak, mely magával ragadja, s nem engedi meg, hogy az egész látvány fölött nyugodt szemlét tarthasson. Ez legfőlebb is csak akkor lehető, ha e zajos és fényes árból, hol óránként minden változik, rohan és új szint cserél, — megint kijutunk a hétköznapi mozgalom partjára, s bizonyos távolból tekinthetünk az eltűnő hullámok után.

Mint a világvárosokban rendszeren egy-egy legmagasb pont, torony vagy templomkúp után tájékozzák magukat a járatlanok, úgy az én Ariadne-fonalam is, ez egyre terjedő mozgalomban egyenest Liszthez vezet, ki kétségtől legjobban kimagaslik e napok eseményeiből.

A zenede századnegyedes ünnepének — el kell ismerni — ő adott lelket, s ő tevő azt oly csemény-

nyé, hogy a világlapok is foglalkozzanak vele. Ő nemcsak „Erzsébet” oratóriumát engedé át a legelső előadásra (noha máshol nagyon sok jóvedelmet nyújthatott volna neki,) hanem maga is eljött, hogy nagy művét betanítsa, vezesse, s saját szerűen érdekes egyéniségével mintegy központot képezve, közel és távolból sokakat vonzzon maga után. Nehány nap óta körülte forog minden és mindenki. A művészek tőle kapnak fényt, mint a nagy égő csillagtól a többiek, s oly hódolattal környezik, mint egy királyt, ki a lángelme koronáját viseli; a társaságok róla beszélnek, s elismerik, hogy a Babylon kéjeiből Jeruzsálembe költözött híres ember ma is igen érdekes alak, s az egyszerű fekete papi hossznya nagyon jól illik ez erős kinyomatu archoz, a milyenek — mint egy barátunk megjegyzé — csupán régi pénzekre és siremlékek faragványain láthatók.

Az „Erzsébet” oratórium, melynek szövegét multkor röviden elmondtuk, Lisztet sokkal nagyobbá teszi, mint virtuóz pályája, s elébbi, szintén képzelem és tűz-gazdag művei. Egykor, midőn diadalkocsiját mámoros nép vonta, s élete teli volt lázzal, szerelemmel, koszorúkkal és fényvel, nemcsak a művészet, hanem ezáltal főképp a divat és szerencse embere volt; míg most, midőn talárjában nyugodt lemondással, s csupán a zeneköltészet szenvedélyétől égve ül a Parnasszus egyik magas csúcsán — egyedül a múzsáé, mely neki égi hangokat sugall.

A nagy előadás, mely augusztus 15-dikét emlékeztetéssé teszi előttünk, igen magas talapra állítá

öt még azok előtt is, kik eddig folyvást kétkedtek költői lángeszűségében, miután előbbeni alkotásait inkább lázas tűz és nyugtalanul csapongó képzelem jellemezte, mint a teremő erő hatalmas tisztasága és egységadó költészete.

Roppant nagy és diszes közönség gyűlt össze, hogy ez új diadalának szemtanuja és előmozdítója legyen. A redout nagy márvány terme színig megtelt, s akárhová néztünk a ragyogó világításban, mindenütt látszott, hogy egy ritka ünnep alkalmát fogjuk élvezni. Főuri családok, melyek e forró nyárt faluik árnyában szokták tölteni, foglalák el a körszékeket; nevezetes egyéniségek, kik ily közhelyeken csak ritkán láthatók, tüntek föl a diszesen öltözött nők csoportjaiban; s híres vendégek és külföldiek érdekes alakjai tarkíták a tömeget. Egy páholyban Bülowot láttuk, nejével, Liszt leányával, kinek érdekes szőke arca egészen atyja vonásait öröklé, gyöngéd nőies változatban. Mutatták Helmesbergert, a kamarai zene hősét, Dunkel zongoraművészt, s Hanszlik-ot, a híres zeneitész, a jövő zenéjének e nagy ellenesét, ki valószínűleg nem azért jött, hogy panegyrist írjon, de kinek előre meghegyezett tollát e nagy siker aligha meg nem tompítá, legalább egy kissé. Holósy Kornéliát is egy zártszéken láttuk, mert az elvonult „csalagány” sem maradhatott magányában, midőn ily zenei ünnep köszöntött be. A zenészek nagy széles padja hasonlóan ritka szép látvány volt. Ötszáznál több fej képezé a diszserget, mely, hangjegyekkel és hangszerekkel kezében várta az ünnep hősét. Elöl a fris színekben tarkáló női kar ült, hosszú, tömött sorokban, köztük sok fiatal szép arc, a lelkesedés mosolyával, örülve, hogy ily ünnepélyben vehetnek részt. Azután a férfiak erős kara, majd a zenészek, köztük egy nagy brugó mellett a klasszikai arcu Mosonyi, egy hegedűnél Reményi, szerteszét a zenedei tanárok, a háttérben Erkel, ki e nagy tömeg hátsó részét vezénylél, elöl a magánénekzők, Pauliné asszony, e bájos fris jelenség, Rabatinszky Mari k. a. sugár alakja, a százszor visszaóhajtott Bignió, továbbá Köszeghy és Thaisz Péter, mögöttük egy hárfá mellett Dubez Anna k. a. bécsi művésznő vonzó, ábrándos, szőke arca.

A látcsövek alig tudtak nyugpontot találni e tarkán elterülő látványban, hol az arcok fölött a nagy brugók idomtalan fekete fejei, a harsonák csillogó széles torkai, a hárfák aranyos fél ívezete s egy diszes orgona nyúlánk sipjai emelkedtek ki.

Majd jött a mester. Arca szintelen, mintha kiégett lávából lenne, jobbra balra mosolyog, kezét szorít, s minden pillantásával lelkesít, mintha mon-

daná: vigyázzatok, itt a küzdelem perce, győznünk kell!

Roppant taps és éljenzés zajlott föl, mely percekig tartott, s még a gázlángokat is meglobogtató. A mester leveté felső fekete talárját, s fölvette a kis karnagyi botot. Még nagyobb taps. Ekkor a zenede igazgatója, Mátray Gábor ur néhány meleg szó kíséretében egy ezüst karnagyi pálcát nyújt neki át, mint a zenede emlék-ajándokát. Liszt mosolyogva veszi át ama kézzel, mely évtizedeken át mindig szedte a koszorut és drága emlékeket, s melyet egykor „tüneményes alkotásaért” gipszbe öntének s mindenütt árultak. A tomboló lelkesedés újra kitör, s az ünnepeltetés lázzá válik. Mindez „pour un musicien!” — jegyzi meg hátunk mögött valaki, ki száraz tudományos értekezésiért még csak egy babérlevelkére sem tehetett szert. Hiába, már ez így van! A zene a leglelkesebb hatalom a művészet minden ága közt. Egy lant várost épít, (Thébét,) s néhány trombita ledönté a legerősebb falakat (Jerikóban.)

Ahhoz, hogy az oratóriumot érdeme szerint méltányolhassuk, Mosonyi zenetudományát kellene kölcsön kérnünk. E nélkül pusztán a hatásról, melyet ránk tett, adhatunk számot. Sőt arról sem, mert ez nem olyan zenészeti gyúrat, melyből egy sütet elég volna. — Mi ugyan hallottuk a próbákon is, de ott — megvalljuk — annyira elfoglalt bennünket maga a pápa, hogy Rómát nem láttuk tőle, vagy is szabatosabban mondva, Lisztre, a szenvedélyesen tanító és vezető karmesterre, többet figyelünk, mint magára a szerzeményre.

Az egész egy nagy legendai opera — színpad nélkül. Nem oly keneteljesen egyhangu, mint a régi oratóriumok, melyeknek feszes formáját Liszt tűzes képzelme széttöré, hanem egy nagy hangfestvényi sorozat, tele zenei pompával, erővel, magasztos karékekkel, hozsánnákkal, hangzivatárokkal és gyöngéd vallásos fohászokkal.

Semmi sem lehet bájosabb és vidámabb hatása, mint az első részben az üdvözlő gyermekek naiv kara, később az angyalok éneke, s lágyabb és mélyebb panaszú elégia, mint Erzsébet bucsúja, midőn férjének gonoszszívű anyja elűzi őt. Másfelől az első üdvözlő hozsánná, a csoda-látomás fölötti kar, a keresztes had kolosszális indulója, a Wartburgot elpusztító zivatar, s a meghalt szent királyleány apoteosise a velős erő s a zenei izmosság oly hatalmas példányai, minők csak Wagner Richárd műveiben találhatók.

Sokan triviálisnak tartják, hogy egy régibb népdallam, melynek eredeti szövege nem a legszebb, huzódik át e nagy szerzeményen. De mi a lángeszű-

ség kétségbevonhatlan jelének tartjuk, hogy Liszt ez indulói rythmusokra hajló dallamot ily szépen és változatosan tudta fölhasználni. Megmutatá ezzel is, hogy mit lehetne alkotni a magyar népzenei kincsekből, kivált oly szellemnek, ki nemzeti zenénket eredetiebben s közvetlenebbül ismeri, mint ő.

A mű hosszúsága ellen alaposabb kifogás lehet. Három óráig tart, s ezt kifárasztja mind a zeneszekeret, mind a hallgatókat. Innen van, hogy a három első rész mindenkinek jobban tetszik, mert a figyelem még akkor sokkal éberebb, s a kedély fogékonyabb. A magán énekrészek is több helyen untaták a közönséget; de utazás közben nem tapasztaltuk e mindnyájan, hogy a legfestőibb tájakon is vannak egyhangú részek, melyek nem nagyon gyönyörködtettek, midőn ép azokon haladtunk át, míg később mitsem ártottak az egész jó benyomásának, mivel emlékezetünkben csak igen kis helyet foglalhattak el a nagy szépségek képei között?

„Dózsa György“ hymnusza *Erkeltől*, mely ez esti előadás nyitányát képezte, emelkedett szellemű és erőteljes hangszerelésű szerzemény; míg a prolog, melyet *Munkácsy F.-né* asszony mondott el, oly üres munka, melynél sokkal költőibbet ohajtottunk volna.

A tizenhetedik nagy hangverseny, a dalárdák megérkezése, s a nap egyéb eseményei ezuttal nem férnek e tárca szűk keretébe. Csak a „Rákóczy induló“ átiratáról akarunk még egy megjegyzést tenni.

Vörösmarty egykor így irt Liszthez:

„Zengj nekünk dalt, hangok nagy tanára,
És ha zengessz a mult napiról,
Legyen hangod a vész zongorája,
Melyben a harc mennydörgése szól.
S árja közben a szilaj zenének,
Riadozzon diadalmi ének!“

Liszt e sorokra ez új átirattal felelt. Fájdalom, a nagy költő nem hallhatja!

Vadnai Károly.

Ujdon s á g o k.

* (*Bartal György*), Tolnamegye volt első alispánja és az 1861-ki országgyűlés kitünő képviselője, a helytartó-tanács első elnökhelyettesének nevezetett ki.

* (*Az országház*) tervét a fölszólított építészek elkészítvén, ezek közt az Yblét találta a bizottmány legalkalmasabbnak.

* (*Az országgyűlés összehívását*), mint Bécsből írják, az erdélyi kérdés megoldása miatt egy időre még elhalasztották.

* (*Az erdélyi kormánysszék*) e hó végével Szebenből ismét Kolozsvárra költözik. B. Kemény Ferenc, a volt erdélyi kancellár, gr. Mikó Imre, b. Jósika Lajos és b. Apor Károly felsőbb meghívás folytán Bécsbe utaztak. Gr. Mikó lesz hír szerint az erdélyi kormányzó.

* (*A bibornok herceg-prímás*) aug. 17-én Budára érkezett és palotájába szállt, a hol több küldöttség tisztelgését fogadta.

* (*Rómából*) értesítés jött, mely szerint Liszt abbé a monsignore címet megkapta. Ezt csak magasabb állású főpapok viselik.

— (*A második ünnepi hangverseny*) aug. 17-én délelőtt, az elsőéhez hasonló, rendkívül nagyszámú közönség előtt folyt le. E hangverseny, melynek bővebb ismertetését közelebbi számunkban közöljük, a következő részekből állott: 1. *Ünnepi nyitány* nagy zenekarra, ez alkalomra szerzé *Volk-*

mann Róbert. — 2. *Sappho*, drámai jelenet magánrészekkel, zenekar-kísérettel, szerzé *Volkmann* Róbert. Előadta *Carina* Anna. — 3. *Magyar hegédi-verseny-darab*, zenekisérettel ez alkalomra szerzé és előadta *Reményi* Ede. — 4. *Alleluja* Händel „Messiás“ oratoriumából. Előadta a zene- és énekkar. — 5. *Symphonia* Dante Divina comediájához két részben. Szerzé *Liszt* Ferenc. — 6. *Ünnepi zene* nagy zenekarra, szerzé *Mosonyi* Mihály. — 7. *Magyar népdalok*, előadta *Lonovics* *Hollóssi* Kornélia. — 8. *Rákóczy-induló* átirat nagy zenekarra, szerzé *Liszt* Ferenc. — A *Dante symphonia*, *Rákóczy induló* és *Mosonyi* műve *Liszt* vezénylete mellett adatott elő.

* (*A nagy dalárünnepély*) miatt a városliget aug. 20-án reggeli négy órától esti 9-ig katonaság által lesz elzárva. Az ezer énekes számára a tűzjártéktéren nagy faállványt emeltek. A dalárdák déli 12 órától a redout-teremben gyűlnek össze, s onnan betűrend szerinti sorokozással vonulnak ki a királyutcán végig.

* (*A vidéki dalárdok*) aug. 16-ka óta naponként nagy számmal érkeztek fővárosunkba. A vasutnál és a gőzhajó-állomásnál a zenede s a pest-budai dalárda bizottmánya fogadta őket. A *linci* dalárda 12 tag által van képviselve. Csehországból is sok zenész és énekes utazott ide a zenede századnegyedes ünnepélyére.

* (*Liszt „Dante“ symphoniájához*) második hárfázónak Dubez Anna kisasszonyt táviratilag hívták meg Bécsből.

* (*A „Szt. Erzsébet“ oratoriumot*) Liszt vezérelte alatt jövő szerdán ismételni fogják.

* (*„Nemzeti dalkör“*) cím alatt Pesten új dalárda alakul, melynek alapszabályait a helyt. tanács már helybenhagyta.

* (*A budai dalárda*) új elnököt és jelszót választott. Az elnök Nagy Gusztáv lett, az új jelszó: „dalra szívvel, tette észszel.“

* (*A nemzeti muzeum*) közelebb 150 kitömött madarat, s egy nagy, kitömött csörgő kigyót kapott az akadémiától, melynek azt Scherzenlechner Sebestyén mexikói államtanácsos küldte Triestből.

* (*Deák Ferenc Fűredről*), mint onnan írják, e hó 20-án Pusztasz.-Lászlóra megy.

* (*A pest-losonci vasúttársulat*) részvényeseinek küldöttsége a magy. udv. kancellártól igen kedvezőleg fogadtatott.

* (*A horvát országgyűlést*) újra, bizonytalan időre elnapolták.

* (*A herceg Eszterházy-féle jószágok*) gondnoka, Palkovics Károly, a bécsi lapokban tudatja az érdekeltekkel, hogy a hercegi vagyon értéke az adósságokat kétszeresen is felülmúlja, s a felfüggesztett fizetéseket az ügyek rendbehozatala után legkésőbb 1866. marc. 15-én újra megindítják.

† (*Dr. Semmelweis Ignác*), a pesti orvosi egyetem egyik, sokéremű tanára aug. 13-án reggel Döblingben elhunyt, alig 50 éves korában. Nőt s három kiskorú gyermeket hagyott hátra. Semmelweist mintegy három héttel ezelőtt ürülségi rohamok fogták el, míg terhes kinainak most a halál vetett véget.

* (*Névváltoztatás*). Veszelovszky János pesti kereskedő Vigassi-ra változtatta nevét.

* (*Baján Tóth Kálmán*) az ottani polgári olvasó-egylet tiszteletbeli tagjául választotta.

* (*A császárfürdő előtt*) a budai irgalmas szerzet, mint a fürdő tulajdonosa, munkába vétette a part szélesbítését. A Duna medrét, mely ott néhány ülnyre holt vizet képez, kavicsos porondfölddel töltik be. Az ekkép nyert új földön fasorokat fognak ültetni.

* (*A budai népszínház*) átadását Szigeti Imrénének, a helytartótanács nem hagyta helybe, s kijelenté, hogy míg a népszínház ügyében főnálló jogi kérdések el nem döntenek, a népszínház sorsáról nem lehet határozatot hozni.

* (*Baleset*). Egy keresztutcai házban ötezer

mérő kukoricát hordtak föl a padlásra, s e nagy súly 15-ére virradólag az egyik szoba stukaturáját benyomta és egy fiatal leányt odatemetett. Csak félórai munka után sikerült kimenteni.

* (*Kolozsvárt zálogházat*) állítanak föl. Az engedély már megvan.

* (*Apagyilkos*). Krisztián F. nevű pécssziget-külvárosi lakost, tulajdon fia az ürögbi szőlőkben agyonlőtte. E borzasztó tette a gyilkos fiut atyjával való feszült viszonya s erkölcstelen élete miatti dorgálásai vezették. A tettes azonnal elfogatván, bűnét bevallotta.

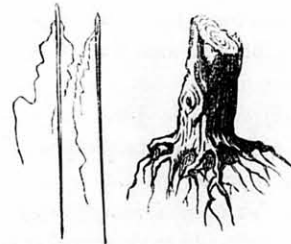
* (*Vigyázatlan lövés*). Egy fiatal ember Agárdon, Zemplénmegyében, a falu közepén röptében akart szarkát löni, s a fojtást vétkes könnyelműséggel egy szalmával fedett házra sütötte el; ez föllángolván, borzasztó tüzvész támadt, melynek 67 házon kívül két emberélet is áldozatul esett.

* (*Népitélet*). Porcesd erdélyi oláh faluban közelebb tűz tört ki, mely több mint 60 gazda lak- és gazdasági épületeit elhamvasztá. A gyújtás gyanúja egy falubeli lakosra esett, kit a feldühödt néptömeg megrohant; az égés színhelyére hurcolták s ott nagy kegyetlenséggel megölték. A tömeget fanatikus oláhnök vezették. A törvényszéki vizsgálat foly.

* (*A kholera*) közeledése miatt a bécsi városhatóság elhatározta, hogy a kutakat azonnal vizsgálat alá véteti s az egészségre ártalmasnak talált vizeket elzáratja. Zárában, Fiumében előintézkedéseket tesznek a ragály ellen.

* (*II. Rákóczi Ferenc fejedelem*) többi közt egy munkát hagyott hátra, mely az ő „politikai végrendeletének“ nevezetik, s melynek eredeti (francia) kéziratát egy fejedelmi könyvtárban őrzik. Egy hazánkfiának sikerült most e kéziratot lemásolni. E másolatot, mint remélik, a nemzeti muzeum meg fogja szerezni.

Képtalány.

(Megfejtése a 35-ik számban lesz.)

A 33-ik számban közlött képtalány értelme: „Fekete földben terem a jó búza.“

lan nagy a nyomor. Az utcák elhagyottak, a boltok bezárva; 14 ezer ember hagyta el a várost, alig van benne még 25 ezer lakos, s ezek is futni készülnek. Minden munka meg van szüntetve; — lehet képzelné minő sorban vannak a munkások, a kik ha nem is a betegségben, az éhség miatt hullanak el. A megholtak gyermekei ruházat és élelem nélkül tévedeznek az utcákon. A legborzasztóbb látványt nyújtotta, midőn néhány ezer munkás egy párszor már összegyűlt, végig vonult az utcákon, és oly jajgatást vittek véghez, melynek hallatára a szív megrendült; csupa sápadt, kiéhezett alakok. Kétségbeesett humorral kérdezték, vajjon el jön-e Sella, a pénzügyminiszter, hogy a kholerára adót vessen, vagy Natoli, hogy a paedagogiáról felolvasásokat tartson? sat. Szerencsére a minisztereknek nemcsak 15,000 lírát bocsátották rendelkezése alá, hanem hirdetés is jelent meg, melyben tudatják a lakossággal, hogy a vár-erődök munkáinál minden koru s nemű egyének foglalkozást nyernek. A vidéki magánosok jótékonyasága is figyelemre méltó. Az orvosok és szerzetesnők mint ápolók nagy áldozatkészséggel teszik ki magukat a betegség veszélyeinek. Valószínűleg Viktor Emanuel maga is elmegy (a szerencsétlenség színhelyére. Ugyanő 1854-ben Cavourral a kholera hírére Genuába sietett és meglátogatta az ottani kórházakat, míg az akkori napolyi király Ferdinánd Ischiába menekült. Ankonában a betegeknek néhány óra alatti gyors halálzásából következtek, hogy a betegség tetőpontját érte el. Az ankonai érsek s az ottani fő-kormányzó meghaltak, s a város 20 orvosa közül 11 súlyosan beteg. Julius 8-dikától aug. 6-dikáig megbetegedett összesen 927 egyén, kik közül 369 esett áldozatul. A kholera kitérése óta folyvást déli szél fú s felleget az ég; és valahányszor a szél erősödik, a betegek száma is növekszik. Florenceben igen aggódnak, miután már Bolognában is fordult elő két kholera eset, és pedig a rabok közt, kiket a fenforgó körülmények dacára Ankonából oda szállítottak.

— (Összeesküvés a fényűző hölgyek ellen.) Magdeburgban a fiatal emberek közt rejtélyes összeesküvés létesült a fényűző hölgyek ellen. A mult napokban ott a legtöbb fiatal ember összejött és „tizenhármak tanácsát“ alakította, mely Magdeburg s ennek két mértföldnyi vidékéről összeír minden fiatal nőt, nem tekintve kellem vagy személyes tulajdonságokra, egyedül a hölgyek fényűzése szolgálván e skalában vezérirányul. E névsor a „hetek tanácsa“ elé terjesztetik s ez mondja ki a nagy vagy a kis átkot. A naggyal sujtottak azonnal a vén leányok sorozatába igtattatnak be; a kis átok, melylyel azonban csak igen fiatal s igen szép bűnösöket szabad sujtani, csak egy téli idényre hat, de ez alatt az illetőtől visszatart minden táncost. Az erényes szövetség minden tagja „a hetek“ törvényszékének föltétlen engedelmisségre van kötelezve. A „hetek“ neveit csak a „tizenhármak“ elnöke tudja, s a tizenhármak közül a szövetség tagja csak azt ismeri, ki „a hetek“ törvényszékének parancsait szolgáltatja át neki.

* (Hires almafa.) Lee tábornok egy almafa alatt

adta meg magát a győztes északiaknak. Alig történt meg ez, az amerikai ritkaság-vadászok és üzérkedők neki estek a híressé vált fának és száz meg száz darabra vágva, fűrészelve, nem sokára eltűnt gyökerével együtt; szelencékké, fogpiszkálóká és egyéb árucikkékké változtatták át. Egy pipa, melyet a katonák egyike faragott, 20 dolláron kelt el.

* (A kék tavak.) Amerika gyönyörű tájai közt legmegragadóbbnak mondják a kék tavakat. Ezek 7 mértföldnyire vannak Lakeporttól az Utah City felé vezető uton. Minden oldalról óriási hegyek emelkednek, melyek meredek csúcsai a kristályvizben tükröződnek le, s e víz a legtisztább kék színű, innen ered elnevezése is. A tó oly átlátszó, hogy 20—30 lábnyi mélységre is tisztán láthatni a vízben levő tárgyakat. Két ily tó van, mindkettő majdnem ugyanazon nagyságu. Körülbelül egy órányira hosszú és félórányra széles. Mélységüket eddig hasztalan igyekeztek kimérni. Pompás halak, pisztrángok, csukák stb. találhatók bennök.

— β (Öldöklő gázgolyó.) A cornwallisi (angol) ónbányákban, egy bányász történetesen a legmélyebb részbe hatolván, észrevette, hogy nem messze azon helytől, hol dolgozott, egy szögletben, mely már ércet nem szolgáltatott, egy kis fehér gázgolyó van, nem nagyobb egy diónál. Gyűlékony lég kifejlődését gyanítván, hogy a rosznak kezdetben elejét vegye, tüzet tartott hozzá, melyre az oly nagyszerűen csattant, hogy az egész bánya — a nélkül azonban, hogy valami kár történt volna — megrázkódott. Néhány nap múlva ismét e helyre jöven, észrevette, hogy ujjolag képződött egy más kis gázgolyó; s miután az első semmi kárt nem okozott, feltette magában mikép ezt a nagyobbba hagyja növekedni, hogy az ily gázok képződését figyelemmel kísérhesse rajta. Minden nap lement a bányatüregbe, s mindennap növekedett a légben lebegő golyó. Az ötödik nap már emberfőnyi nagyságu volt. Mindig golyó idomu maradt, s fehérebb lett mint keletkezésekor. Növekvésével naponta kissé feljebb szállott. Egyébiránt senki sem várthatott tőle, mert oly szögletben lebegett, hová egy bányász sem vetődött. A bányahivatalnok azonban nyughatatlan lett a gázgolyónak gyors növekedése miatt, s elhatározá, hogy meggyújtja. A bányászokat 80 lépésnyire visszaküldvén, hosszú poznára világot erősített, s azt lassanként a gázgolyóhoz vezette. Rögtön meggyuladt ez, rettenetes csattanástól kísérve, s a lég körülte egészen a bányászokig tűzben állott. Föld, kövek és szikladarabok hullottak szakadozva a bánya aljára. Mindnyájan azt hitték, hogy a bányatüregben találják sirjukat. Nagy szerencsájükre azonban a nyílás nem záródott el egészen előttük, s így kiszabadulhattak. Ez eset oly behatást gyakorolt a bányahivatalnok kedélyére, hogy megfogadta, mikép e bányatüreg többet le nem megy. Alig néhány nappal ezután történt, hogy egy bányász viházzatlanul világgal közeledvén egy ily golyóhoz, a földalatti gázok nagy dörgéssel meggyuladtak, egy tűzoszlop emelkedett ki a bánya nyílásán, meggyújtja a közelében fekvő házat, megölte a tu-

lajdonost egész családjával, s 18 bányászt égetett s temetett el a bányaregben.

— *β (Légből esett 55 font nehézségű kő.)* 1795-ik év dec. 13-án a *Waldnewton és Yorkshire* lakosai, s az egész környék hat angol mértföldnyi területben, egy rendkívüli eset által nem kevésbé ijésztettek meg. Délután 3 órakor egy perc alatt kétszer egymásután oly csattanást hallottak, mintha két nagy ágyú süttetett volna el, melyet keletről nyugoti irányban hosszú moraj követett. Ugyanazon pillanatban *Topham* kapitány lakától alig kétszáz rőnyire egy 55 fontos kő esett le a légből. Alig harminc rőnyire az esés helyétől állott a kapitány három szolgálja, kik időtöltésből vesztegeltek ott. Az esés következtében a kő 18 hüvelyknyire süllyedt a földbe. Még meleg volt, midőn tapintották, külseje fekete, szaga pedig olyan, mint a kéné. Törésén csillámló részecskéket mutat, s ütésekor némileg cseng. Leesése után erős esőzés következett.

Nemzeti színház.

Adatott: aug. 10-én *Lalla-Roukh*, opera 2 felv. Dávid Feliciántól. — 11-én *Bibor és gyász*, eredeti dráma 5 felv. Hegedűs Lajostól. — 12-én *Faust*, opera 5 felv. Gounodtól. — 13-án *A peleskei nótárius*, eredeti énekes bohózat 4 felv. Gaal Józseftől. — 14-én *A troubadour*, opera 4 felv. Verditől. — 15-én *Az idégések*, vígjáték 3 felv. Sardoutól. — 16-án *Bánk bán*, dráma 4 felv. Katonától.

Ki van tüzve: 17. *Charlotte kapitány*. 18. *Erzsébet*, új szereposztással először. 19. *Hunyadi László*. 20. Szünnap. 21.

Szigetvári vértanúk. 22. *Álarcos bdl.* 23. *Tündér ujjak*. 24. *Erzsébet*. 25. *Egy millió*. 26. *Fidelio*.

Szerkesztői üzenetek.

— *Ujvidék*: K. K. urnak. A kép miatt egy kis türelmet kérünk. Egyébiránt jövő számunk bővebb fölvilágosítást hoz e tárgyban.

— *Zomber*: J. G. urnak. Tudósítását ezuttal későre vettük; közleményeit azonban ama vidék életéről szívesen fogadjuk. — *Honfidal*: Jönni fog, a mint elődjei utat nyitnak számára.

— *N. Enyedre*: A küldeményeket nagyon köszönjük s az ígért teljesítést óhajtvá várjuk. Ily szíves buzgalom, mint az öné, nagy mérvben segít feladatunk teljesítésében. Kérjük ezuttal még a dévai vár, a m. ilyei régi templom s a dévai kaszinó ismertetését is.

— *Aradra*: Cs. Á.-nak. Magán levelet írtunk.

— *Pesten*: L. P.-nak. E hora már el vagyunk látva. Óhaj-tását — ha lehetséges — teljesíteni fogjuk.

— *Bátfára*: M. V.-nak. A példányra nézve intézked-tünk. Az ígért cikkeket kérnők mielőbb, kivált ha azok közt a nálunk levő képekre vonatkoznak is lennének.

— *Eperjesre*: Köszönjük a szíves helyreigazító adatokat. Otthonos tollát mindig örömmel üdvözljük.

— *Németh János urnak*: Pesten. Azt a mi készen van, szívesen fogadjuk s szeretnők mielőbb kézhez kapni. A másik dolgot illetőleg: a mi késik, nem múlik. Látja ön, mennyire igénybe van véve ott a hely.

— *G. F.-nek*: Ama megyéből legörömeztőbb népismer-teéseket fogadnánk, különösen az ottani svábokról.

— *B. Csabára*: G. R.-nak. Csinos dolgozatok, de ilyesek-kel nagyon el vagyunk halmozva. A kérdéses rajzok hü adatok kíséretében nagyon szívesen látott vendégek lesznek.

— *Hód-Mező-Vásárhelyre*: Az „Életbölcse”-nek majd iparkodunk helyet találni, a prózában írt cikket pedig mielőbb közöljük, mi azt mutatja, hogy hasonló kedvesek előttünk.

Vasutak közlekedése.

A délkeleti vaspályán.

Bécs	Ind.	7 ó. 45 p. r.	8 ó. — p. e.
Érsekújvár	„	1 „ 20 „ du.	1 „ 48 „ éj.
Pest	„	5 „ 35 „ du.	6 „ 25 „ r.
Cegléd	„	8 „ 27 „ du.	9 „ 4 „ r.
Szeged	„	12 „ 17 „ éj.	3 „ 50 „ du.
Temesvár	Érk.	5 „ 20 „ r.	10 „ 18 „ e.

Temesvár	Ind.	10 ó. 32 p. éj.	5 ó. 19 p. r.
Szeged	„	2 „ 25 „ r.	12 „ 15 p. délb.
Cegléd	„	5 „ 54 „ r.	5 „ 41 „ du.
Pest	„	9 „ 55 „ r.	8 „ 37 „ e.
Érsekújvár	„	1 „ 50 „ du.	1 „ 3 „ éj.
Bécs	Érk.	6 „ 33 „ e.	6 „ — „ r.

A tiszavidéki vaspályán.

Cegléd	Ind.	9 ó. 27 p. r.	8 ó. 24 p. e.
Szolnok	„	10 „ 27 „ r.	9 „ 42 „ éj.
P.-Ladány	„	1 „ 26 „ du.	1 „ 20 „ éj.
Debrecen	„	3 „ — „ du.	3 „ 48 „ r.
Tokaj	„	5 „ 25 „ du.	8 „ 5 „ r.
Miskolc	„	7 „ 24 „ e.	11 „ 3 „ r.
Kassa	Érk.	9 „ 56 „ e.	2 „ 49 „ du.
Kassa	Ind.	5 ó. 21 p. r.	11 ó. — p. du.
Miskolc	„	7 „ 52 „ r.	3 „ 2 „ du.
Tokaj	„	9 „ 55 „ r.	5 „ 35 „ du.
Debrecen	„	12 „ 12 „ délb.	10 „ 29 „ éj.
P.-Ladány	„	1 „ 45 „ du.	12 „ 56 „ éj.
Szolnok	„	4 „ 44 „ du.	4 „ 43 „ r.

Cegléd	Ind.	9 ó. 47 p. regg.
Szolnok	„	11 „ 19 „ regg.
Csaba	„	3 „ 21 „ déln.
Arad	Érk.	5 „ 27 „ déln.
Arad	Ind.	9 ó. 30 p. déle.

Csaba	„	12 „ 6 „ déle.
Cegléd	Érk.	5 „ 32 „ déln.

P.-Ladány	Ind.	2 ó. 58 p. déln.
Nagyvárad	Érk.	4 „ 38 „ déln.
Nagyvárad	Ind.	10 ó. 6 p. déle.
P.-Ladány	Érk.	12 „ 48 „ déle.

A déli vaspályán.

Buda	Ind.	6 ó. 30 p. r.	5 ó. 15 p. e.
Sz.-Fehérvár	„	8 „ 43 „ r. érk.	7 „ 20 „ e.
Sz.-Fehérvár	Ind.	5 ó. 59 p. du.	7 ó. 10 p. r.
Buda	Érk.	8 „ 2 „ este.	9 „ 14 „ e.

Fehérvár	Ind.	8 ó. 43 p. r.	7 ó. 20 p. e.
N.-Kanizsa	Érk.	délb. és este.	
N.-Kanizsa	Ind.	1 ó. 19 p. du.	5 ó. 36 p. r.
Fehérvár	"	5 " 59 " du.	7 " 10 " este.

Fehérvár .	Ind.	10 ó.	—	p. r.
Uj-Szöny .	"	2 "	25 "	du.
Győr . .	"	3 "	11 "	du. 5 ó. 55 p. r.
Bruck . .	"	5 "	28 "	du. 7 " 54 " r.
Bécs . .	Érk.	8 .	26 .	este.

Bécs . .	Ind.	7 ó. 45 p. r.	5 ó. 20 p. e.
Bruck . .	„	9 „ 21 „ du.	6 „ 54 „ e.
Győr . .	„	11 „ 38 „ de.	9 „ 5 „ e.
Szőny . .	„	12 „ 57 „ délb.	
Fehérvár .	Érk.	5 „ 45 „ du.	

Dunagőzhajózás.

L e f e l é :

Bécsből Pestre : napon-ként 6 1/2 órakor reggel.

Esztergamból Pestre: naponkint a helyi gőzössel 6 órakor reggel, és a bécsi utazógőzössel 4 óra felé délután.

Vácról Pestre: naponkint a helyi gőzössel 7 1/2 órakor reggel, és 1 ór. délut. a bécsi utazógőzössel 5 óra tájban délután.

Pestről Mohácsra: hétfőn, szerdán, pénteken, szombaton 7 ór. reggel.

Pestről Eszékre és Zimonyba: hétfőn, szerdán, szombaton 7 ór. reggel.

F ő l f e l é :

Pestről Bécsbe: naponkint 6 órakor este.

Pestről Vác-, Esztergomba: naponkint a helyi gőzössel 3 1/2 ór. délután, és a bécsi utazógőzössel 6 órakor este.

Mohácsról Pestre: hétfő, szerda, péntek, szombaton 3 órakor délután.

Zimonyból Pestre: vasárnap, kedd, csütörtök 10 órakor délelőtt.

Orsováról Zimonyba, Pestre: szombaton regg.

A Szávan :

Sziszekről Zimonyba: hétfőn reggel.

Zimonyból Sziszekre csütörtökön déln.